

Opinie o obniżeniu wieku emerytalnego

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2016 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ Ogólnie rzecz biorąc, propozycja obniżenia wieku emerytalnego do 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn spotyka się z dość jednoznacznie przychylnym odbiorem społecznym. Poparcie dla planów powrotu do poprzedniego wieku emerytalnego deklaruje ogółem 84% badanych, natomiast sprzeciw wyraża łącznie 12%.
- ▶ Badani poproszeni o wskazanie jednego, najważniejszego – ich zdaniem – kryterium, które powinno decydować o nabyciu uprawnień emerytalnych, najczęściej wskazywali staż pracy (46%). Na drugim miejscu znalazł się wiek (35%).
- ▶ Wśród możliwych do przyjęcia warunków obniżenia wieku emerytalnego największa grupa badanych (48%) wymieniła wymóg posiadania odpowiednio długiego stażu ubezpieczeniowego, co szósty zaś (16%) wskazywał na zniesienie lub znaczne ograniczenie możliwości dorabiania do emerytury. Najmniej zwolenników ma podniesienie podatków (5%) lub znaczące obniżenie wysokości świadczeń emerytalnych w stosunku do zarobków (4%) jako warunku obniżenia wieku emerytalnego do 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.

Jedną z obietnic Prawa i Sprawiedliwości, jakie zostały złożone przed ubiegłorocznymi wyborami prezydenckimi i parlamentarnymi, dotyczyła przywrócenia poprzednio obowiązującego wieku emerytalnego, umożliwiającego kobietom w wieku 60 lat, a mężczyznom w wieku 65 lat przechodzenie na emeryturę. Projekt zmian w tej sprawie wniósł do Sejmu prezydent Andrzej Duda, a przychylne w stosunku do niego stanowisko zajęła Rada Ministrów. Zarazem jednak rząd w swojej opinii przesłanej do Sejmu zasugerował potrzebę uzupełnienia prezydenckiego projektu ustawy „o modyfikacje rozwiązań dotyczących łączenia dalszej aktywności zarobkowej z pobieraniem emerytury i jej wysokością”. Jednocześnie ze strony różnych środowisk pojawiały się postulaty, aby w większym niż dotychczas stopniu jako kryterium nabycia uprawnień emerytalnych uwzględnić staż pracy.

OD CZEGO POWINNO ZALEŻEĆ NABYCIE UPRAWNIENÍ EMERYTALNYCH

W ocenie społecznej¹ nabycie uprawnień emerytalnych powinno być uwarunkowane przede wszystkim stażem pracy (89%). Zdecydowana większość badanych zgodziła się też co do tego, że ważnymi kryteriami regulującymi możliwość przejścia na emeryturę powinny być wiek (74%) oraz płeć (72%). Za istotne uznano także wykonywany zawód (73%) i – w mniejszym stopniu – branżę, w której się pracuje (61%). Większość respondentów (55%) odrzuca natomiast możliwość, aby prawo do przejścia na emeryturę było uzależnione od kwoty zgromadzonej w systemie emerytalnym, a więc od wysokości wypracowanego świadczenia.

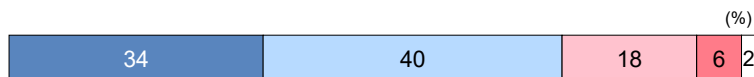
¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (315) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganych komputerowo (CAPI) w dniach 17–25 sierpnia 2016 roku na liczącej 1033 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

**RYS. 1. OD CZEGO POWINNO ZALEŻEĆ PRAWO DO PRZEJŚCIA NA EMERYTURĘ?
CZY PRAWO DO PRZEJŚCIA NA EMERYTURĘ POWINNO ZALEŻEĆ [...] CZY TEŻ NIE?**

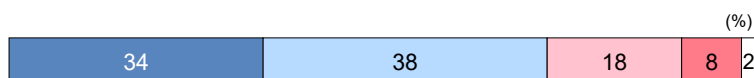
– od stażu pracy

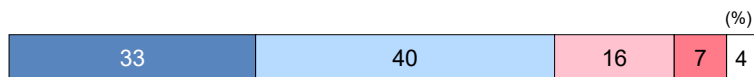
– od wieku

– od płci (różny wiek dla kobiet i mężczyzn)

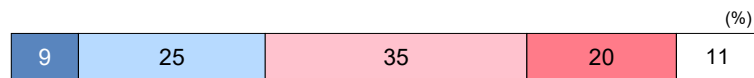
– od wykonywanego zawodu (różny wiek dla różnych zawodów)

– od branży, w której się pracuje (różny wiek dla różnych branż)

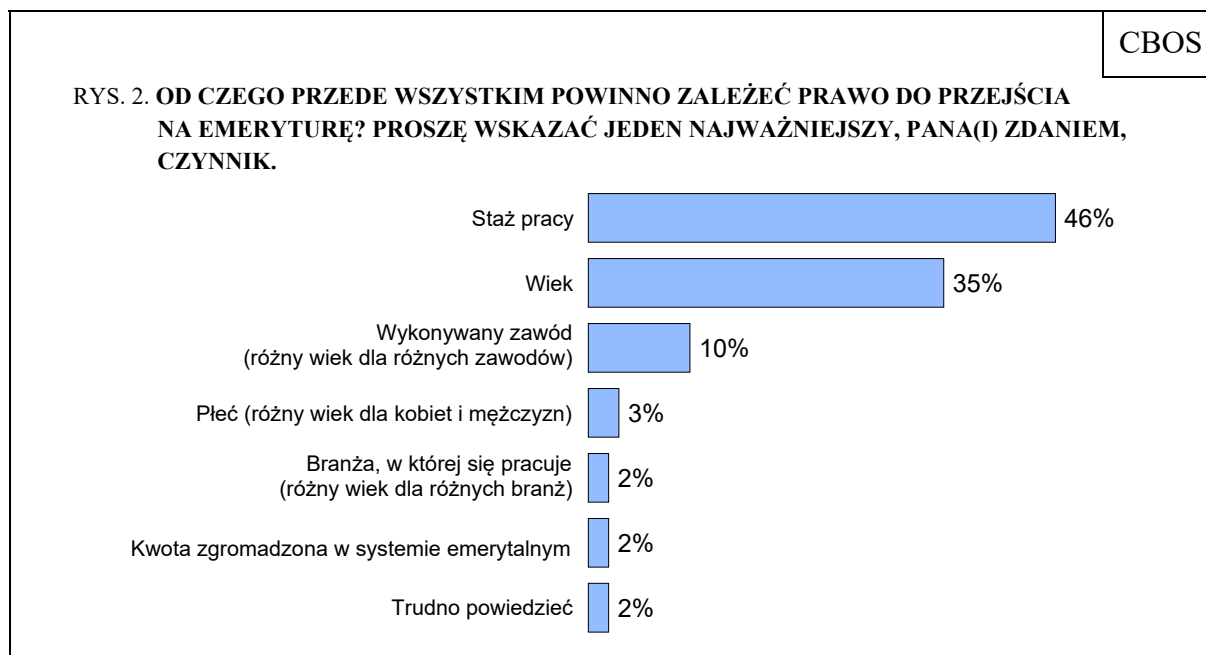

– od kwoty zgromadzonej w systemie emerytalnym

■ Zdecydowanie tak ■ Raczej tak
■ Raczej nie ■ Zdecydowanie nie
■ Trudno powiedzieć

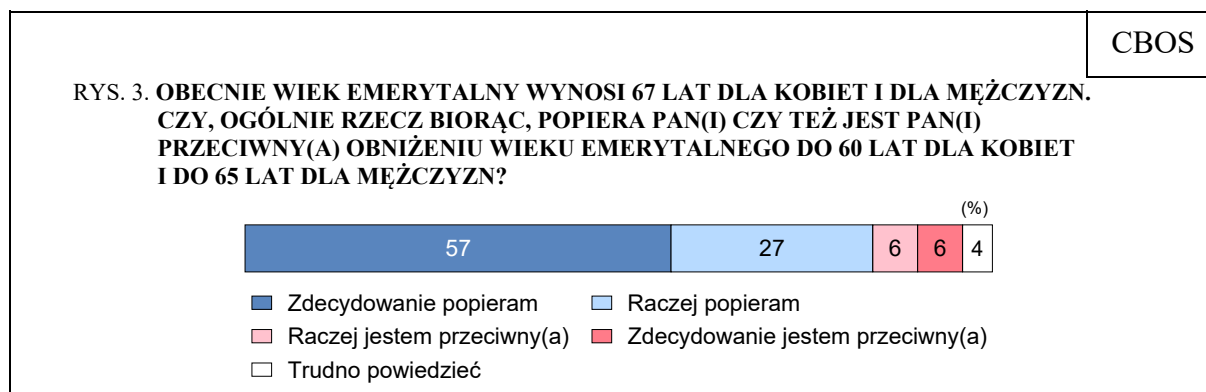
Badani poproszeni o wskazanie jednego, najważniejszego – ich zdaniem – kryterium, które powinno decydować o nabyciu uprawnień emerytalnych, najczęściej wskazywali staż pracy (46%). Dopiero na drugim miejscu znalazł się wiek (35%).

Przekonanie, że to przede wszystkim staż pracy powinien stanowić kryterium nabycia praw emerytalnych, przeważa w większości grup społeczno-demograficznych. Znacząco częściej na wiek niż na staż pracy jako najistotniejsze postulowane kryterium umożliwiające przejście na emeryturę wskazywali ludzie młodzi – od 18 do 24 roku życia (38% wobec 34%), zwłaszcza uczniowie i studenci (45% wobec 30%), a także osoby z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (42% wobec 35%) oraz bezrobotni (42% wobec 30%).

STOSUNEK DO OBNIŻENIA WIEKU EMERYTALNEGO

Ogólnie rzecz biorąc, propozycja obniżenia wieku emerytalnego do 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn spotyka się z dość jednoznacznie przychylnym odbiorem społecznym. Poparcie dla planów powrotu do poprzedniego wieku emerytalnego deklaruje ogółem 84% badanych, natomiast sprzeciw wyraża łącznie 12%.

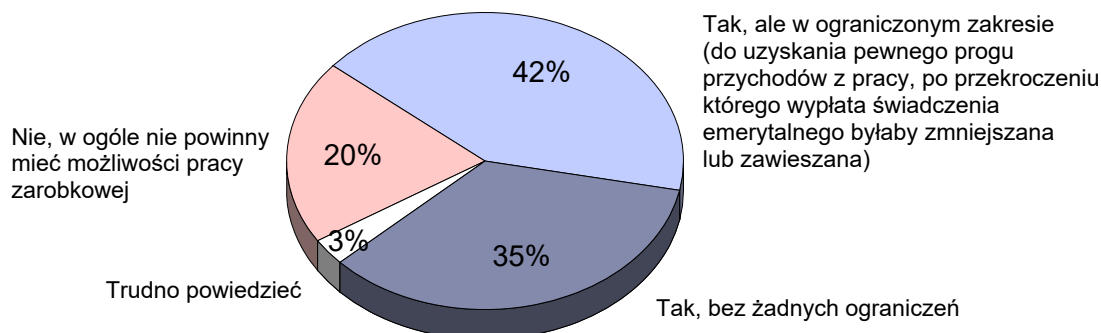
Pozytywny stosunek do obniżenia wieku emerytalnego do 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn dominuje we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych. Rozwiązanie to popiera 82% mężczyzn i 87% kobiet. Do grup najpowszechniej je popierających należą mieszkańcy wsi (91%) i badani z wykształceniem zasadniczym zawodowym (94%), a spośród grup zawodowych – rolnicy (98%) oraz robotnicy wykwalifikowani (90%) i niewykwalifikowani (92%). Stosunkowo najwięcej przeciwników powrotu do poprzedniego wieku emerytalnego jest wśród mieszkańców największych miast, mających co najmniej 500 tys. ludności (22%) oraz osób najlepiej wykształconych i sytuowanych (24% wśród badanych z wyższym wykształceniem i tyle samo wśród osób o miesięcznych dochodach *per capita* 2000 zł i więcej). W grupach społeczno-zawodowych stosunkowo najczęściej przeciwni obniżeniu wieku emerytalnego są kadra kierownicza i specjaliści (28%) oraz właściciele firm (29%).

EMERYTURA A PRACA ZAROBKOWA

Obecnie emeryci, którzy osiągnęli powszechny wiek emerytalny, mogą dorabiać do swoich świadczeń bez żadnych ograniczeń. W przypadku osób pobierających wcześniejsze emerytury obowiązuje jednak limit przychodów. W zależności od wysokości osiąganych przychodów świadczenie emerytalne może zostać zawieszona lub zmniejszona.

Jednym z pomysłów na zmniejszenie kosztów obniżenia wieku emerytalnego jest ograniczenie możliwości dorabiania przez emerytów. Miałoby to stanowić zachętę dla starszych pracowników do wydłużania aktywności zawodowej i odkładania momentu przejścia na emeryturę. Tylko co piąty ankietowany uważa, że wraz z obniżeniem wieku emerytalnego emeryci nie powinni mieć możliwości podejmowania pracy zarobkowej. Większość natomiast (ogółem 77%) sądzi, że powinni mieć możliwość kontynuowania pracy zarobkowej przynajmniej w ograniczonym zakresie.

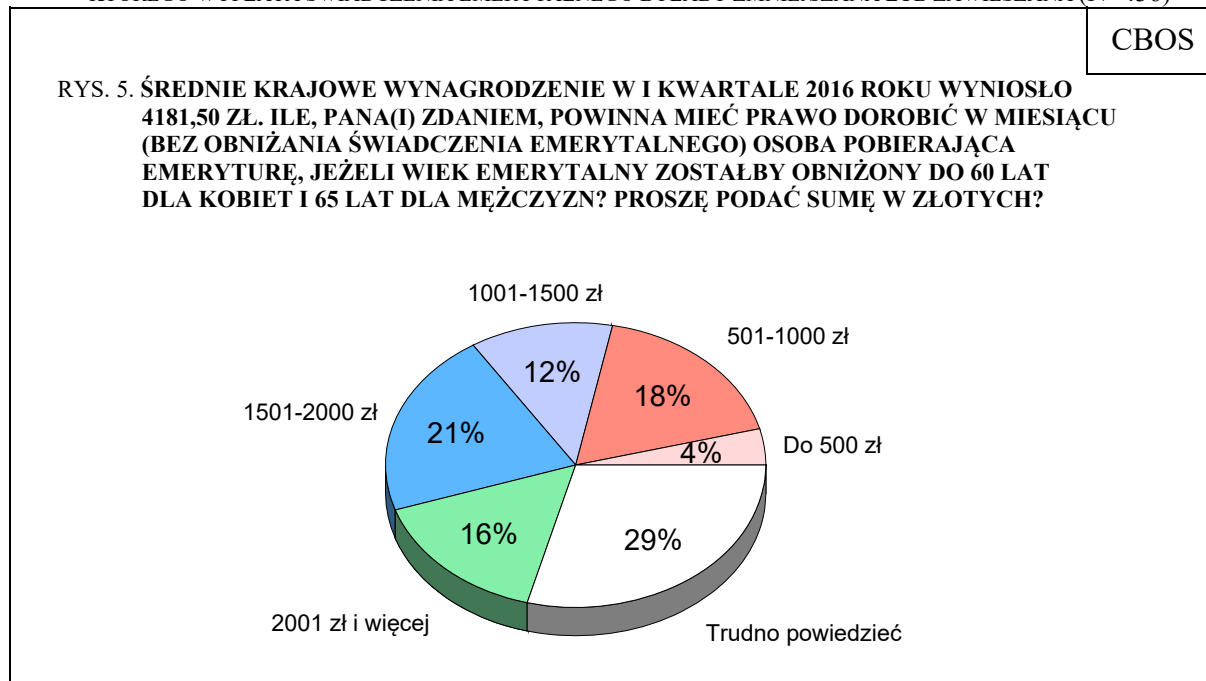
RYS. 4. JEŻELI DOSZŁOBY DO OBNIŻENIA WIEKU EMERYTALNEGO (DO 60 LAT DLA Kobiet I 65 DLA MĘŻCZYŹN), TO CZY OSOBY POBIERAJĄCE ŚWIADCZENIA EMERYTALNE POWINNY MIEĆ MOŻLIWOŚĆ KONTYNUOWANIA PRACY ZAROBKOWEJ CZY TEŻ NIE?

Za utrzymaniem możliwości kontynuowania pracy zarobkowej po przejściu na emeryturę najczęściej opowiadają się mieszkańcy największych miast (ogółem 87%, w tym 52% jest za pracą bez żadnych ograniczeń), badani z wyższym wykształceniem (odpowiednio: 90% i 40%), a także osoby najlepiej sytuowane – o miesięcznych dochodach *per capita* 2000 zł i więcej (odpowiednio: 85% i 42%). W grupach społeczno-zawodowych utrzymanie możliwości podejmowania pracy zarobkowej przez emerytów popierają przede wszystkim kadra kierownicza i specjaliści (ogółem 93%, w tym 47% jest za pracą bez żadnych ograniczeń), właściciele firm (odpowiednio: 87% i 46%) oraz uczniowie i studenci (odpowiednio: 86% i 33%). Brak możliwości pracy zarobkowej najczęściej akceptują badani z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym (33%), rolnicy (32%) oraz robotnicy wykwalifikowani (30%).

Zwolennicy pozostawienia możliwości kontynuowania pracy zarobkowej, ale w ograniczonym zakresie, uważają, że w przypadku obniżenia wieku emerytalnego emeryci powinni mieć prawo dorobić w miesiącu średnio mniej więcej połowę przeciętnego wynagrodzenia w kraju, czyli około 2000 zł.

DEKLARACJE BADANYCH UWAŻAJĄCYCH, ŻE JEŚLI DOSZŁOBY DO OBNIŻENIA WIEKU EMERYTALNEGO, TO OSOBY POBIERAJĄCE ŚWIADCZENIE EMERYTALNE POWINNY MIEĆ MOŻLIWOŚĆ KONTYNOWANIA PRACY ZAROBKOWEJ W OGRANICZONYM ZAKRESIE, DO UZYSKANIA PEWNEGO PROGU PRZYCHODÓW Z PRACY, PO PRZEKROCZENIU KTÓREGO WYPŁATA ŚWIADCZENIA EMERYTALNEGO BYŁABY ZMNIEJSZANA LUB ZAWIESZANA (N=436)

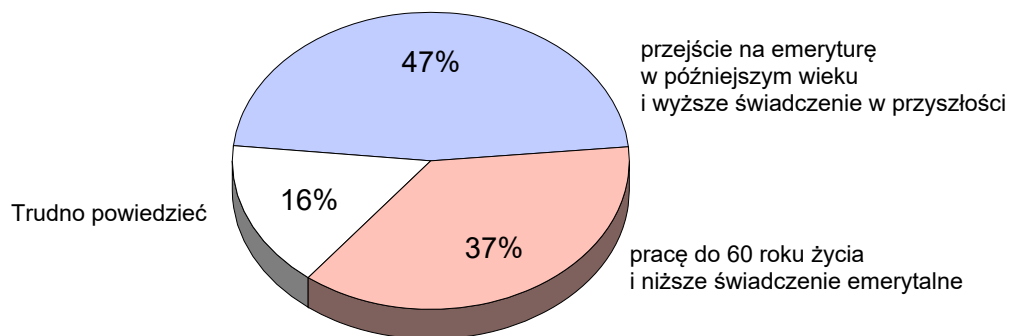
Osoby deklarujące, że nie pobierają emerytury ani renty z tytułu niezdolności do pracy, zostały zapytane o to, co zrobiłyby mając wybór między pracą do 60 roku życia (kobiety) lub 65 (mężczyźni) i niższym świadczeniem emerytalnym a przejściem na emeryturę w późniejszym wieku i wyższym świadczeniem w przyszłości. Opinie zarówno kobiet,

jak i mężczyzn były w tej kwestii podzielone. Mężczyźni nieco częściej wybierali pracę do 65 roku życia i niższe świadczenie (47%) niż wydłużenie aktywności zawodowej i wyższą emeryturę (42%). Kobiety częściej deklarowały chęć dłuższej pracy i wyższe świadczenie w przyszłości (47%) niż pracę do 60 roku życia i niższe świadczenie (37%).

DEKLARACJE KOBIET NIEPOBIERAJĄCYCH EMERYTURY ANI RENTY Z TYTUŁU NIEZDOLNOŚCI DO PRACY
(N=379)

CBOS

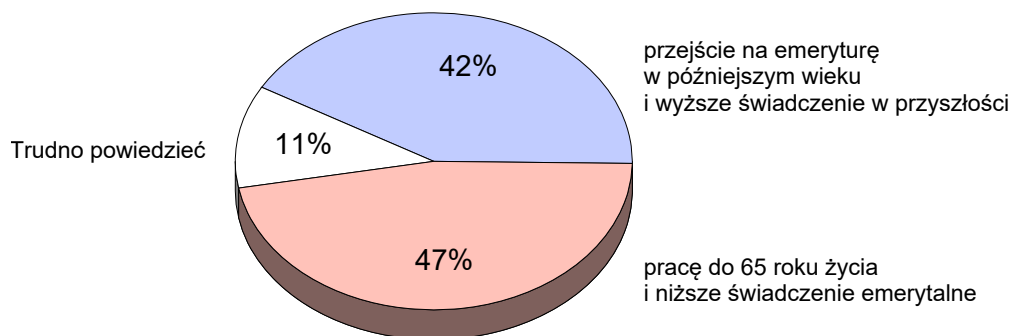
RYS. 6. TEGO OCZYWIŚCIE NIE MOŻNA WIEDZIEĆ NA PEWNO, ALE, JAK SIĘ PANI WYDAJE, CZY MAJĄC WYBÓR MIĘDZY PRACĄ ZAWODOWĄ DO 60 ROKU ŻYCIA I NIŻSZYM ŚWIADCZENIEM EMERYTALNYM PO JEJ ZAKOŃCZENIU A PRZEJŚCIEM NA EMERYTURĘ W PÓŹNIEJSZYM WIEKU I WYŻSZYM ŚWIADCZENIEM W PRZYSZŁOŚCI, WYBRAŁABY PANI:

DEKLARACJE MĘŻCZYŹN NIEPOBIERAJĄCYCH EMERYTURY ANI RENTY Z TYTUŁU NIEZDOLNOŚCI DO PRACY
(N=358)

CBOS

RYS. 7. TEGO OCZYWIŚCIE NIE MOŻNA WIEDZIEĆ NA PEWNO, ALE, JAK SIĘ PANU WYDAJE, CZY MAJĄC WYBÓR MIĘDZY PRACĄ ZAWODOWĄ DO 65 ROKU ŻYCIA I NIŻSZYM ŚWIADCZENIEM EMERYTALNYM A PRZEJŚCIEM NA EMERYTURĘ W PÓŹNIEJSZYM WIEKU I WYŻSZYM ŚWIADCZENIEM W PRZYSZŁOŚCI, WYBRAŁBY PAN:

Zainteresowanie wydłużaniem aktywności zawodowej wykazują przede wszystkim ludzie młodzi, dla których emerytura to jeszcze odległa perspektywa, zwłaszcza osoby od 18 do 24 roku życia (57%), uczniowie i studenci (65%). Respondenci mający co najmniej 45 lat preferują raczej przejście na emeryturę w wieku 60/65 lat i niższe świadczenie emerytalne. Zainteresowani kontynuowaniem pracy zawodowej i pobieraniem wyższych świadczeń emerytalnych częściej niż przeciętnie są także mieszkańcy miast dużych (od 100 tys.

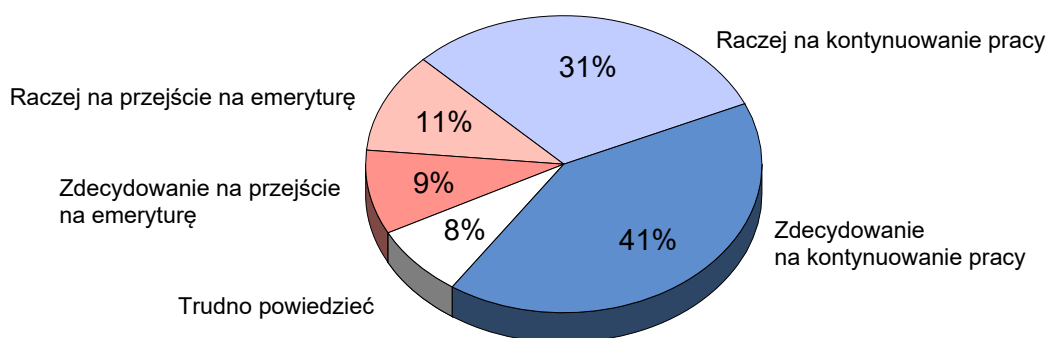
do 500 tys. ludności – 55%) i największych (59%), osoby najlepiej wykształcone i sytuowane (53% badanych z wyższym wykształceniem i tyle samo o miesięcznych dochodach *per capita* 2000 zł i więcej).

Gdyby się okazało, że badani (osoby niepobierające obecnie emerytury ani renty z tytułu niezdolności do pracy) mogą liczyć w przyszłości na świadczenie emerytalne w minimalnej wysokości (882,56 zł), większość z nich (ogółem 72%, w tym 72% kobiet i 73% mężczyzn) zdecydowałaby się na kontynuowanie pracy zawodowej. Zamierzający kontynuować pracę przeważają we wszystkich grupach społeczno-demograficznych, z wyjątkiem rolników, wśród których równie dużo zdecydowałoby się na dalszą pracę, co na przejście na emeryturę (po 45%). Ponadprzeciętnie często chęć kontynuowania pracy w przypadku ewentualności otrzymywania minimalnej emerytury deklarują ludzie młodzi: w wieku 18–24 lata (85%) oraz mający od 25 do 34 lat (82%), zwłaszcza zaś uczniowie i studenci (89%). Deklaracje takie ponadprzeciętnie często składają mieszkańcy dużych miast (82% z miast od 100 tys. do 499 tys. ludności oraz 80% z miast liczących 500 tys. ludności i więcej) oraz osoby z wyższym wykształceniem (81%).

DEKLARACJE OSÓB NIEPOBIERAJĄCYCH EMERYTURY ANI RENTY Z TYTUŁU NIEZDOLNOŚCI DO PRACY (N=740)

CBOS

RYS. 8. GDYBY OKAZAŁO SIĘ, ŻE PANA(I) EMERYTURA MA WYNIEŚĆ 882,56 ZŁ BRUTTO (TYLE WYNOSI OBECNIE MINIMALNA EMERYTURA W POLSCE), ZAŚ KONTYNUOWANIE PRACY POZWOLIŁOBY NA JEJ PODWYŻSZENIE, TO CZY ZDECYDOWAŁ(A)BY SIĘ PAN(I) NA PRZEJŚCIE NA EMERYTURĘ CZY TEŻ NA KONTYNUOWANIE PRACY?

AKCEPTACJA KOSZTÓW I OGRANICZEŃ ZWIĄZANYCH Z OBNIŻENIEM WIEKU EMERYTALNEGO

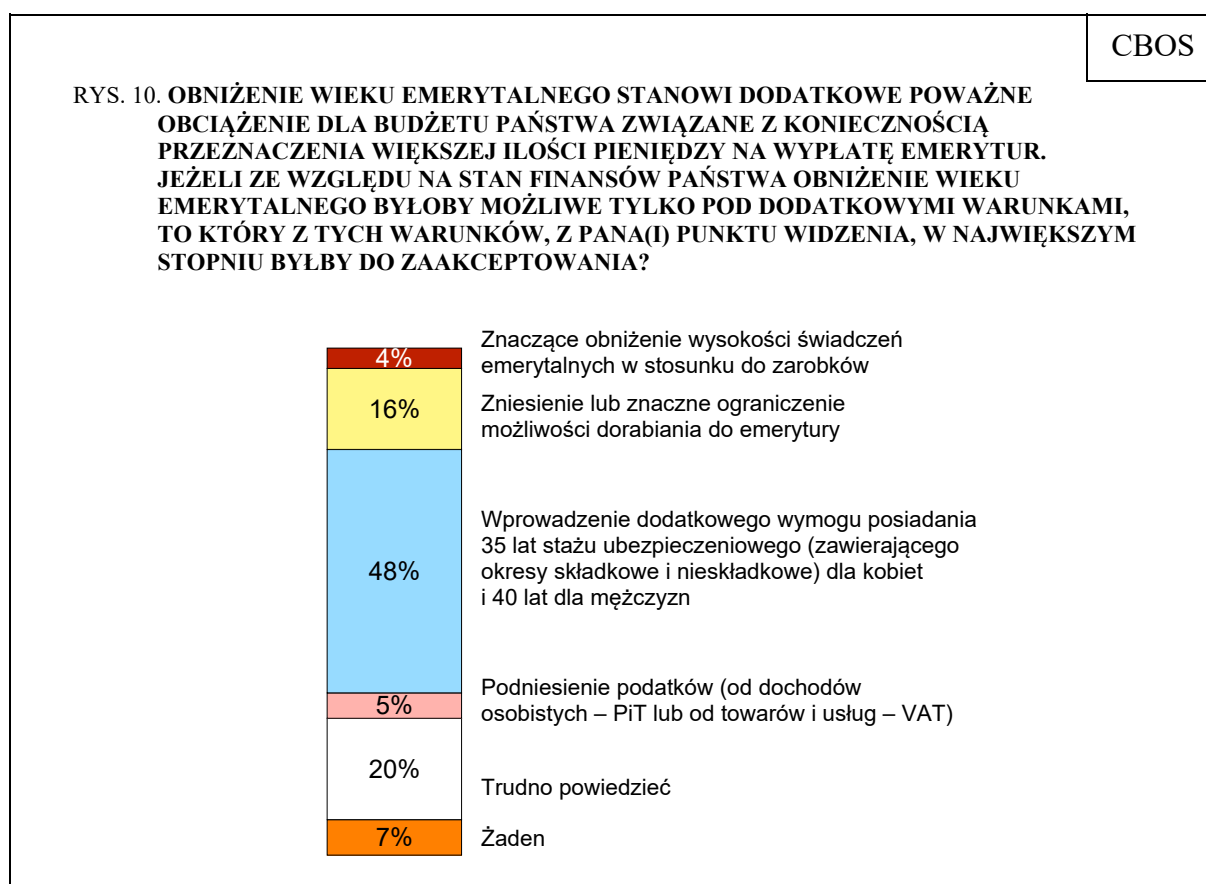
Obniżenie wieku emerytalnego i wcześniejsze przechodzenie na emeryturę będzie w przyszłości dodatkowym obciążeniem dla finansów publicznych, nawet biorąc pod uwagę zmniejszenie wysokości świadczeń emerytalnych w stosunku do zarobków. Wprawdzie Polacy chcieliby powrotu do poprzedniego wieku emerytalnego, jednak nie za wszelką ceną.

Większość badanych (73%) nie byłaby skłonna zgodzić się na obniżenie wieku emerytalnego, gdyby wiązało się to z podniesieniem podatków. Nie do zaakceptowania dla większości jest także znaczące obniżenie wysokości świadczeń emerytalnych w stosunku do zarobków (60%) oraz zniesienie możliwości dorabiania do emerytury (60%). Ponad połowa (54%) nie zgadza się nawet na ograniczenie możliwości dorabiania przez emerytów. Jedynym warunkiem obniżenia wieku emerytalnego, który byłby dziś do zaakceptowania

przez większość dorosłych Polaków (60%), jest wprowadzenie dodatkowego wymogu posiadania 35 lat stażu ubezpieczeniowego dla kobiet i 40 lat dla mężczyzn.

Badani zostali dodatkowo poproszeni o wskazanie z podanej listy jednego – ich zdaniem – możliwego do przyjęcia warunku obniżenia wieku emerytalnego. Największa grupa (48%) wymieniła wymóg posiadania odpowiednio długiego stażu ubezpieczeniowego. Pozostali najczęściej wskazywali na zniesienie lub znaczne ograniczenie możliwości dorabiania do emerytury (16%). Najmniej zwolenników ma podniesienie podatków (5%) lub znaczące obniżenie wysokości świadczeń emerytalnych w stosunku do zarobków (4%) jako warunku obniżenia wieku emerytalnego do 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn.

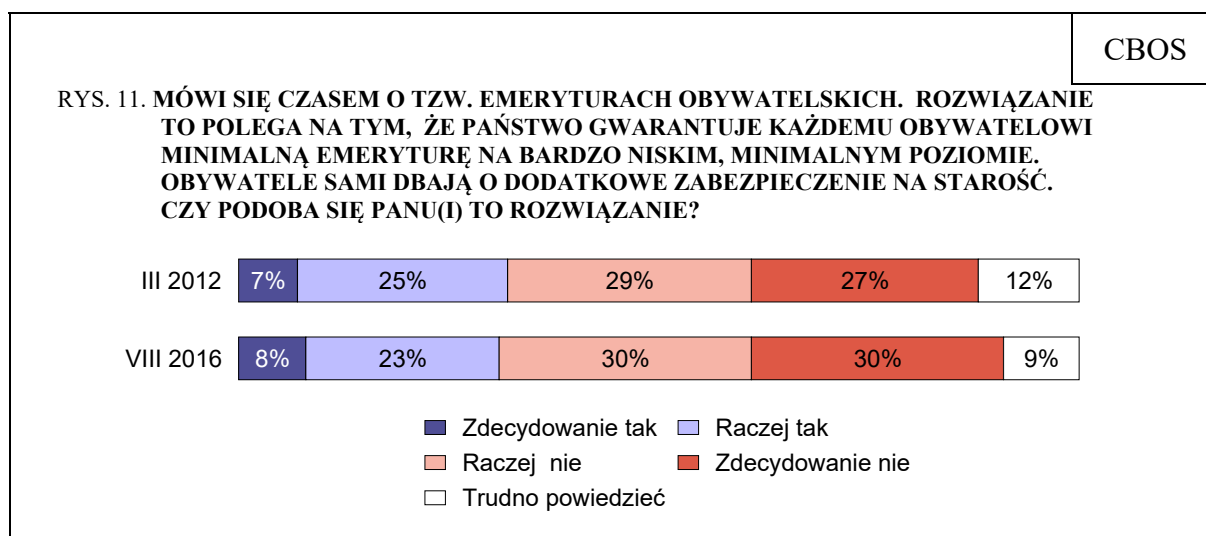
Wymóg osiągnięcia 35/40 lat stażu ubezpieczeniowego jako możliwy do przyjęcia warunek przywrócenia wieku emerytalnego przed reformy jest najczęściej wskazywany we wszystkich grupach społeczno-demograficznych. Szczególnie często wymieniają go badani z największych miast (60%), osoby z wyższym wykształceniem (58%) oraz respondenci najlepiej sytuowani, o najwyższych dochodach *per capita* (55%). Dla najmłodszych badanych częściej niż przeciętnie do przyjęcia jest zniesienie lub ograniczenie możliwości dorabiania do emerytury – na tę kwestię wskazuje 25% respondentów w wieku od 18 do 24 lat.

#

STOSUNEK DO EMERYTUR OBYWATELSKICH

Od czasu do czasu mówi się w Polsce o tzw. emeryturach obywatelskich lub emeryturach państwowych. Rozwiązanie to polega na tym, że państwo gwarantuje każdemu obywatelowi minimalną emeryturę na bardzo niskim poziomie. Obywatele sami dbają o dodatkowe zabezpieczenie na starość. Tego typu rozwiązania funkcjonują w Kanadzie, a także w takich krajach, jak Szwecja, Holandia czy Australia. Wśród zalet systemu emerytalnego wzorowanego na rozwiązaniach kanadyjskich wymienia się m.in. jego prostotę i niskie koszty oraz podkreśla się jego pozytywny wpływ na gospodarkę w związku z mniejszym opodatkowaniem pracy.

Propozycja wprowadzenia emerytur obywatelskich, gwarantowanych przez państwo, nie znajduje szerszego poparcia społecznego. Rozwiązanie to podoba się mniej niż co trzeciemu dorosłemu Polakowi (31%), natomiast większość (60%) jest mu niechętna. W ciągu ostatnich czterech lat przybyło jeszcze przeciwników tego rozwiązania.

Za przyjęciem rozwiązania opartego na systemie kanadyjskim stosunkowo najczęściej opowiadają się najmłodsi ankietowani – od 18 do 24 roku życia (45%), mieszkańcy największych miast (41%) oraz badani z wyższym wykształceniem (39%). Stosunkowo dużo zwolenników wprowadzenia tzw. emerytur obywatelskich jest wśród osób najbardziej religijnych – uczestniczących w praktykach religijnych kilka razy w tygodniu (44%).

Polacy opowiadają się za powrotem do poprzednio obowiązującego wieku emerytalnego – 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn. Propozycje idące w kierunku zniesienia lub znacznego ograniczenia możliwości dorabiania do emerytury jako warunku obniżenia wieku emerytalnego są jednak krytycznie odbierane. Zdecydowanie bardziej przychylne reakcje budzi obniżenie wieku emerytalnego wraz z wprowadzeniem dodatkowego wymogu posiadania 35 lat stażu ubezpieczeniowego dla kobiet i 40 lat dla mężczyzn. Generalnie, zgodnie ze społecznym poczuciem sprawiedliwości, to przede wszystkim liczba przepracowanych lat i odprowadzanie składek emerytalnych powinno decydować o nabyciu uprawnień emerytalnych. Propozycje zmiany całego modelu ubezpieczeń społecznych, polegające na oddzieleniu uzyskiwanego na starość świadczenia od aktywności zawodowej nie znajdują szerszego poparcia w polskim społeczeństwie. Pokazuje to sposób myślenia Polaków o emeryturze jako świadczeniu będącym słuszną należnością za przepracowane lata, a nie jako gwarantowanym przez państwo zasiłku na starość.

Znaczna część osób, które jeszcze nie pobierają emerytury, deklaruje, że w przypadku powrotu do poprzednio obowiązującego wieku emerytalnego chciałaby pracować zawodowo dłużej, niż byłoby to konieczne, tak aby mieć wyższe świadczenie emerytalne w przyszłości. Deklaracje takie są częstsze wśród kobiet (które mogłyby pracować krócej) niż wśród mężczyzn. Generalnie kontynuowaniem pracy zawodowej po osiągnięciu wieku emerytalnego zainteresowani są przede wszystkim mieszkańcy dużych miast, osoby najlepiej wykształcone i sytuowane. Perspektywa otrzymywania najniższej emerytury sprawia, że kontynuowanie pracy zarobkowej przestaje być wyborem i staje się koniecznością – w takiej sytuacji zamiar dalszej pracy deklaruje większość badanych.

Opracowała
Beata ROGUSKA